

TÓTH MÁTYÁS

(1908–1944)

1944, ősz.

A Gombkötő utcai szűcsműhelyben nagy a forgalom. Közeleg a tél, kell a bunda, a bekecs, a mellény... Tóth Mátyás szűcsmester bérlí az üzlethelyiséget, felesége, Mária varrónőként besegít a munkába.

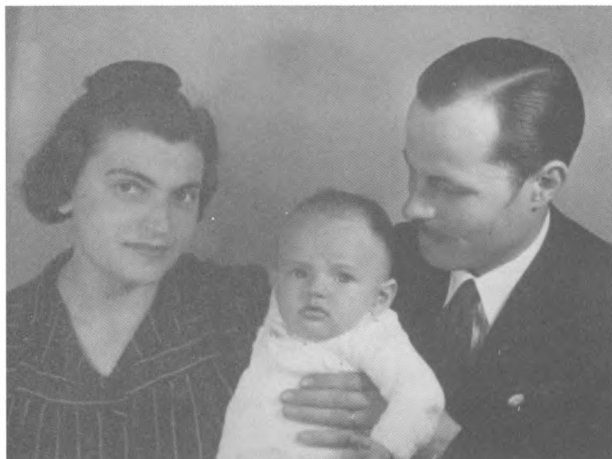
Szabadkán született, és miután édesapja elesett az I. világháborúban, mint a legidősebb fiúra, hamar reá hárultak a családfenntartás gondjai. Még gyermek volt, s már keményen dolgozott, hogy legyen mit enniük. Nehéz idők voltak azok... Félárvaként, a nélkülözés közepette tudta, hogy édesanyja és két fiatalabb testvére csak rá számíthatnak, a kitartására és a helytállására. Gyűlölte a háborút, amely elragadta tőlük édesapjukat.

Most is itt ül a műhelyben, pedig már sötétedik. Sok a munka, jól jövedelmez. A bevételből azonban ki kell fizetni az üzlet bérleti díját, beszerezni a munkához szükséges szerszámokat, és biztosítani a megélhetést, méghozzá két családnak is... Mert már van saját családja: felesége és két gyermeke.

Eszébe jutnak az inasévei. Óbecsén tanulta a szűcsmesterséget, hogy később szülővárosában, Szabadkán folytathassa. Megelevenedik előtte az 1936-os esztendő, az esküvője, gyermeki naivitással és határtalan kedvességgel megáldott asszonykája, akinek csengő hangja és önfeledt kacagása valóságos gyógyír számára. Aztán gyermekeinek a születése, az apai érzés átélésének csodája. Nagyszerű embereket nevel belőlük! Olyanok lesznek, mint a nagypajuk volt: őszinte, dolgozó és becsületes magyar emberek! Mindig ilyennek tartotta önmagát is, büszke is volt életútjára. Egy pillanatig sem hagyta magára özvegy édesanyját és a testvéreit, most meg a saját családjáról is méltóképpen gondoskodik. Csak így tovább! – biztatgatja magát néhanapján, amikor kissé ellágyul és felidéli a múltat, annak nehézségeit...

Eszébe jut a Bányaközben levő családi ház, ahol feleségével és gyermekeivel éltek. Szép kis ház volt a többi szerény, de takaros, földszintes épület között, míg – alig néhány hónappal ezelőtt – a szőnyegbombázáskor az ő otthonuk is romba nem dőlt. A pincében húzták meg magukat, életüket a Mindenhatóra bízva. Fölöttük nehézbombázók moraja, a becsapódó lövedékek iszonyatos robbanása... Megremeg a föld, a családi házak kártyavárként dőlnek össze... Nem maradt más, csak a rom, a por és a kétségbeesés... Papok jönnek a közeli Barátok templomából és a paplaktól, ők ássák ki a még életben maradtakat. Istenem, élnek mindannyian! Mátyás és családja megmenekült. Otthonukat elveszítették ugyan, de az életük megmaradt. Hogyan tovább?

A szűcsmester szíve egyre szaporábban ver. Szinte hallani véli, miként kalapál mell-

Mátyás a családjával

kasában. Az emlékek újra és újra megrohanják. A bombázás után a Tóth családnak egy községi lakást utaltak ki a Vuk Karadžić utca 17. alatt, ahol a hat különlakásnak közös udvara volt. Sebaj, fő, hogy élnek, és az üzlet is mehet tovább! Az innen alig néhány száz méterre történt bombázások nem okoztak kárt a belváros patinás épületeiben. Az üzlete is egy ezek egyikében van...

Szakadatlanul dolgozik. Kell a pénz, nem pihenhet. Naponta

alig várja, hogy hazamehessen. Most édesanyja Május 1-je utcai házában élnek. A kirendelt községi lakásból ugyanis ki kellett költözniük. Együtt a család.

A dolgos mindennapokból csak a családdal eltöltött idő tudja kizökkenteni. Ilyenkor oktatja gyermekeit, odafigyel a nejeire, igyekszik a kedvükbe járni. Ez nem nehéz, hiszen nincsenek nagy igényeik. Édesapa közelsége, kedves szavai és biztató mosolya erőt ad mindannyiuknak. Élnek, ahogyan a legtöbben ezekben az ínséges időkben. Szerencsére jut élelemre, tüzelőre, lábbelire, meleg ruhára. A legfontosabb, a szeretet és a feltétel nélküli bizalom – a legszorosabb kötelék – megvan. Nem tudja feloldani semmi, sem ember, sem háború, sem nélkülözés!

A harminchat éves, jóképű és jó megjelenésű Mátyás végre bezárja az üzletet. A Strossmayer utcán haladva eszébe jutnak ismét az óbecsei inasévek, amikor zenekarával lakodalmakban, különféle rendezvényeken húzták a talpalávalót. Micsoda idők voltak azok! Szólt a muzsika, szárnyalt a jókedv, a tambura húrjai szakadatlanul szebbnél szebb magyar nótákat, csárdást, ropogóst szólaltattak meg...

Otthon az áhított békesség és szeretet fogadta. A szerény ház fényűző kastéllá változik a benne sugárzó szeretettől, gyerekeinek hálás pillantásaitól, feleségének jelenlététől... Itt újjászületik az ember, a beteg új erőre kap, az élet értelmet nyer és tartalmat kap! Áldja a sorsot, hogy mindennek a földi jónak a részese...

Az utolsó nap

Verőfényes októberi nap. Hétfégre, a pihenés ideje. Családja körében tölti a napot. Ebéd után beszélgetnek Máriával, a feleségével. Minden békés. Hatalmas tenyerébe fogja az asszony vékony kezét, majd egy csókot lehel rá... Szerelemtől égő tekintetük találkozik: hosszan néznek egymás szemébe, átadják magukat az érzelmeknek, a vágyaknak... Ekkor hirtelen zörögnek a ház ablakain. Két civil ruhás áll előttük. Mátyásért jöttek. A férfi nem

Szűcsinasként Ómoravicán (Máttyás balról az első)

érti, miért. Mit tett, amiért most elviszik? A szíve zakatol, lélegzete el-elakad. Mária a tenyerébe rejti arcát, testét zokogás rázza. A két civil türelmesen vár. Azt mondják, csak a közeli Sárga Házba viszik kihallgatásra, nemsokára hazajöhet. Máttyás elhiszi, nyugtatja Máriát. Közben érzi, hogy a sors ismét lecsap rájuk...

Önként megy a két civillel. Nem ellenkezik, nem kell taszigálni, lökdösni, rángatni. Büszkén, emelt fővel lépdél végig a Május 1-je utcán, át a Palicsi úton, a szemközt levő Sárga Házba. Nem esdekel, nem könyörög az életéért. Büszke magyar ember, akinek tartása van, szembenéz bármivel, amit a Gondviselés az útjába küld! Elszántan hiszi, hogy visszatérhet a családjához, mert nincs, amiért elítélhetnék. A gondolatok fénysebességgel cikáznak át az agyán: ki és miért jelenthette fel? Kinek állhat az útjában? Mi olyat tett, amiért akár az életével kell fizetnie? Semmi, reá nézve terhelő dolog nem jut eszébe. Hogyan is jutna, amikor mindenkivel igyekezett jóban lenni, már az üzlet miatt is. Nincs adóssága. Mindig becsületes, tisztességes ember volt. Ez valami félreértés lehet! Ilyen gyöttrő gondolatok között tűnik el kíséreléssel a Sárga Ház alagsorában...

Nem tért haza sem aznap, sem másnap, soha. Mária naponta ebédet vitt neki, egyszer még látta is egy pillanatra a Sárga Ház ablakában. Több sebből vérző fejével csak biccentett Máriának, akárha végleg búcsúzna tőle...

Egy napon az örök közölték Máriával, hogy ne hozza az ebédet. Férjének nincs már rá szüksége...

Egy héttel elhurcolását követően agyonlőtték a Zentai úti temetőben.

